

SAMHÄLLSUTVECKLINGSKONTORET
Jenni Brink Bylund

Yttrande över Regional Handlingsplan för grön infrastruktur i Stockholms län Remissversion 2018-02-15

Sammanfattning

Täby kommun ser positivt på att en regional handlingsplan för grön infrastruktur tagits fram. Åtgärdsförslag som presenteras i remissförslaget till Regional handlingsplan för grön infrastruktur är rimliga. Täby kommun saknar dock åtgärdsförslag för insatsområdet ängs- och betesmarker som idag är hotade. Ängs- och betesmarkerna hör till de artrikaste biotoperna i Sverige och utgör livsutrymme för hälften av Sveriges kärlväxter. En tydligare beskrivning och uppdelning mellan åtgärder inom vattenförvaltningen och grön infrastruktur avseende den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster i marina- och sötvattensmiljöer saknas också.

Nulägesbeskrivningen (B) är illustrerad med många bra kartor som på ett bra sätt illustrerar den fakta som texten beskriver. Täby kommun föreslår att Länsstyrelsen skapar en webbportal för arbetet med grön infrastruktur. Samtliga planeringsunderlag i GIS-format bör hållas uppdaterade och delas på ett sådant sätt att de enkelt kan länkas in i kommunernas egna planeringsverktyg. I webbportalen bör även underlagsutredningar vara åtkomliga utifrån olika ämnesområden.

För att materialet på ett enkelt sätt skall kunna fungera som ett vägledande planeringsunderlag för kommuner skulle C delen kunna göras tydligare. Mer information i tabellform krävs där åtgärder även är tidsatta, samt information om det rör planering, tillsyn eller förvaltning/skötsel. Med information om när t ex framtagande av vägledningsmaterial skall beräknas vara klart, ges kommunerna möjlighet att planera åtgärder och göra prioriteringar utefter det.

Täby kommun har lång erfarenhet av arbetet med åtgärder för förbättrad grön- och blåstruktur. Täby kommun tycker att åtgärdsförslagen både är rimliga och realistiska inom kommunens pågående arbetet med skötsel- och åtgärdsarbetet. Det finns stora ekonomiska vinster och synergieffekter

att uppnå genom att viktiga ekosystem uppmärksammas redan på översiktlig och strategisk nivå i översiktsplan och grönplan etc. Vad avser resurser så finns det idag möjlighet att söka anslag för att utföra åtgärder inom de flesta insatsområdena vilket Länsstyrelsen fortsatt behöver uppmärksamma och bevaka.

Ärendet

Täby kommun har från Länsstyrelsen i Stockholms län fått ”*Förslag till Grön infrastruktur – Regional handlingsplan för Stockholms län*” på remiss. Grön infrastruktur är ett begrepp som ska fånga in alla aspekter av hur landskapets sammanhang påverkar möjligheterna att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster, i vatten och på land. Handlingsplanen berör alltså allt från planfrågor till markanvändning och naturvård. Varje län ska ta fram en handlingsplan. I Stockholms län finns mycket nära kopplingar till arbetet med regional grönstruktur i den regionala utvecklings-planeringen och framtagandet av RUFSS 2050, som pågått i många år. Handlingsplanen ska även beskriva behovet av insatser och åtgärder utanför RUFSS fokusområden. Planen ska vara klar den 1 oktober 2018. Utkastet till handlingsplan är på remiss från den 15 februari till den 15 maj 2018.

Bakgrunden är att en fungerande grön infrastruktur är avgörande för den biologiska mångfalden, ekosystemtjänsterna och ekosystemens motståndskraft exempelvis vid klimatförändringar. Ekosystemtjänsterna är de produkter och tjänster från naturen som bidrar till människans välbefinnande. Brist på ekosystemtjänster skapar ofta höga kostnader för samhället; exempelvis översvämningar som orsakas av brist på fungerande våtmarker. Vissa ekosystemtjänster är direkt livsviktiga för människan som matproduktion och den insektspollinering som behövs för cirka 70 procent av världens viktigaste jordbruksgrödor. En fungerande grön infrastruktur är en förutsättning för vissa ekosystemtjänster som pollinering eller vattenrening.

Handlingsplanen består av tre huvuddelar:

- En övergripande inledning (A), som förklarar målsättning, bakgrund, koppling till olika åtaganden etc., men också en del om teori och resonemang kopplade till arbetet.
- En nulägesbeskrivning (B), som redovisar fysiska förutsättningar, markanvändning och markanvändningshistorik, befintliga värden för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samt hot och påverkansfaktorer.
- En åtgärdsdel (C), där förslag till insatsområden och åtgärder för grön infrastruktur redovisas.

Insatsområden är tematiska eller geografiska områden där Länsstyrelsen ser särskilt stora behov av åtgärder för att uppnå målen för arbetet med grön infrastruktur.

Åtgärderna som beskrivs för varje insatsområde är mer konkreta förslag på vad som kan eller ska göras som komplement till redan pågående åtgärder. Åtgärdsförslagen är huvudsakligen saker som kan påverkas på regional nivå, men i några fall beskrivs även viktiga åtgärder som behöver hanteras på nationell eller lokal nivå. För varje åtgärdsförslag beskrivs också lämpliga aktörer för åtgärderna.

I åtgärdsdelen beskrivs fem naturtypsindelade insatsområden, samt tre övergripande tematiska insatsområden. De naturtypsindelade insatsområdena Hav, Sötvatten, Våtmarker, Jordbrukslandskap samt Skog och trädklädda marker.

De tematiska insatsområdena är: Klimatanpassning, Friluftsliv och närnatur samt Samverkan, kunskaphöjning och vägledning.

Täby kommuns synpunkter

Nulägesbeskrivningen (B)

Hur planeringsunderlag och bakgrundskunskaper för grön infrastruktur bäst ska tillgängliggöras så att de kan användas i planering av kommuner och andra aktörer.

Materialet är pedagogiskt och ett bra stöttande dokument som visar var mer kunskapsunderlag finns. Nulägesbeskrivningen är illustrerad med många bra kartor som på ett bra sätt illustrerar den fakta som texten beskriver. Det är bra med mycket information.

Täby kommun föreslår att Länsstyrelsen skapar en webbportal för arbetet med grön infrastruktur. Samtliga planeringsunderlag i GIS-format bör hållas uppdaterade och delas på ett sådant sätt att de enkelt kan länkas in i kommunernas egna planeringsverktyg. I webbportalen bör även underlagsutredningar vara åtkomliga utifrån olika ämnesområden. Det är fördelaktigt om webbportalen har en hierarkisk uppbyggnad som erbjuder möjligheten att fördjupa sig inom ett ämnesområde på olika nivåer. Då dokumentet är omfattande är det önskvärt med en mer kortfattad populärversion som kan användas i kommunikation med allmänheten. I en kortversion kan kartmaterialet tillgängliggöras genom att exempelvis kommungränser markeras.

- Det är ibland svårt att orientera sig i kartorna, de är otydliga och det skulle underlätta om kommungränserna kunde ritas ut.
- Då kartorna har olika storlekar och utsnitt i rapporten är det svårt att få dem jämförbara.
- Fig. 64 skulle vara intressant att se statistik för de övriga kommunerna, så detta blir relevanta resultat för övriga kommuner som inte står med.
- Fig 67. Vad indikerar de olika färgerna för åkermarkerna?

Åtgärdsdelen (C)

För del C, beskrivningarna av insatsområden och åtgärder, vill Länsstyrelsen främst ha svar på följande frågor:

Är det rätt problemställning som identifierats i beskrivningen av insatsområdet?

Saknas något viktigt insatsområde?

Är insatsområdena/åtgärderna beskrivna på ett tydligt sätt?

Är åtgärdsförslagen relevanta? Saknas något, eller bör något strykas/ändras?

Är åtgärdsförslagen rimliga/realistiska, dvs är det troligt att föreslagna aktörer kan/vill genomföra dem de närmaste åren? Inom nuvarande resurser, eller krävs extra resurser?

Generellt för alla områden:

Var mer konsekvent i vilken ordning och hur de namngivits samt gärna med en tidsaspekt för att klargöra eventuell prioriteringsordning, eller när underlaget kan vara klart för användning. Vissa vägledningar behövs och för en god planering är det bra om det finns en tid för när vägledningar eller inventeringar som ligger på Länsstyrelsens ansvar ska vara framtagna, då finns det möjlighet att arbeta in åtgärdsförslagen i den kommunala handlingsplanen och tidsätta dessa.

Det saknas en tydlig uppdelning av förslag på åtgärder i tabellen fördelade på planering, förvaltning/skötsel och tillsyn.

Det skulle vara bra med riktlinjer eller tydligare beskrivning av olika ekosystemtjänsters ytbehov (sammanhängande, antal Ha, Ha/xx boende eller upptagsområde etc).

Motiven till insatsområden skulle kunna anges i punktform för snabbare överblick av materialet.

Pågående åtgärder skulle också kunna presenteras i en tabell med adressering till vilket insatsområde åtgärden hör, t ex vattenförvaltning, myrplanarbetet etc., när åtgärden ska vara slutförd, samt vem som ansvarar.

Tydligare struktur, mer konsekvent, viktigt att ordningen i åtgärdstabellen följer samma som beskrivs i textform nedanför tabellen, samt att vara konsekvent i namngivningen av åtgärdsförslagen.

Kan uppdelningen mellan åtgärder inom vattenförvaltningen, handlingsplan för god vattenstatus, och handlingsplan för grön infrastruktur göras tydligare? Arbetet med handlingsplanen för grön infrastruktur behöver identifiera synergier med andra krav på handlingsplaner för att tydligare visa på uppdelning, samarbeten och synergieffekter.

Täby kommun har arbetat med dessa frågor under en längre tid och tagit fram handlings- och skötselplaner för långsiktiga åtgärder för hållbar utveckling av grön- och blåstrukturen. Vissa av åtgärderna som t ex åtgärder för återskapande av konnektivitet, är extra kostsamma. Här kan kostnads- och nyttoanalys hjälpa att prioritera åtgärder för bästa effekt ur ekologisk och kemisk status, inom de lokala åtgärdsprogrammen för vattenförekomsterna. Länsstyrelsens förslag på utveckling av ett verktyg för kostnads- och nyttoanalys för prioritering av grönstruktursåtgärder är positivt. Det skulle hjälpa kommuner i prioriteringar av åtgärder inom handlingsplanen för grön infrastruktur.

Nedan följer synpunkter uppdelat per insatsområde.

Marina miljöer

- Saknar hot/utmaningen spridning av miljögifter från verksamheter (muddring, marinor, andra vattenverksamheter) som påverkar negativt förutsättningen för det marina livet och den biologiska mångfalden.
- Sid 212, tabellen, återskapande av lek miljöer för fisk. Skulle inte kommunerna också kunna stå som aktör för detta?
- Under övergödningens problematiken saknas punkt för Internbelastning, s 215.

Sötvatten

- De åtgärder som föreslås är relevanta och viktiga. Det som saknas är en tydligare diskussion kring hur åtgärderna i Vattenmyndighetens vattenförvaltningsplan bidrar till den biologiska mångfalden, ekosystemtjänster och diversitet, samt i vilken ordning olika insatser, kunskapshöjande insatser och strategier bör genomföras.
- Saknar övergödning som ett hot/utmaning. Internbelastning har visat sig vara ett kvarstående problem efter att dagvattenåtgärder och enskilda avlopp åtgärdats
- Åtgärden Regional skyddsstrategi för sötvattensmiljöer utifrån kunskap om skyddsvärde saknar Ansvarig.
- Det borde vara ett delat ansvar mellan kommun och Länsstyrelsen för att snabbare få till mellankommunala samarbeten runt avrinningsområdena.
- I avsnitt Befintliga åtgärder under punkt 23.4.1 diskuteras kortfattat vattenförvaltningens åtgärder kopplat till fiskvandring och konnektivitet, vilket är en av alla de parametrar som styr statusen på en sjö eller ett vattendrag. Här saknas dock viktiga diskussioner som rör hur en förbättrad ekologisk och kemisk status bidrar till en förbättrad biologisk mångfald. Som ett exempel saknas diskussioner om hur ett förbättrat siktdjup och minskade fosfor- och kvävenivåer ökar möjligheterna för återetablering av makrofyter och andra vattenväxter, minskar mängden giftiga cyanobakterier till fördel för ett mer diversifierat zoo- och djurplanktonsamhälle, en förbättrad balans i fiskesamhället, eller hur hanteringen av miljögifter i vattenfas och sediment bidrar till mer välmående fiskar, vegetation och djur- och fågellivet. Här

skulle ett exempel på lyckat arbete med vattenförvaltningen för en sjö eller vattendrag och presenterat vilka effekter det har gett på biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

- Vidare diskuteras hur vattendrag och diken genom jordbrukslandskap och tätorter bidrar med sediment och näring till sjöar. Det är viktigt att vattendragets hela sträckning visas för att förstå vilka åtgärder som ger bäst effekt. En fråga som t ex skulle kunna belysas är om det finns möjlighet att skapa biologiskt mer tillfredsställande miljöer endast genom åtgärder i kantzoner eller krävs det större åtgärder i uppströms liggande recipient?
- Det bör klargöras vilka kriterier som bör vara uppfyllda innan införande av limniska reservat. För flera av regionens sjöar uppnås inte god status, och det kanske är först när statusen är god som de höga och skyddsvärda limniska värdena uppträder. Innan dess kanske resurserna bäst bör utnyttjas till åtgärder kopplade till uppfyllelsen av miljö kvalitetsnormen. Här vore det bra att få en vägledning i hur åtgärderna bör prioriteras.

Våtmarker

- Skötselråd för hur olika typer av våtmarker ska skötas för att uppnå den ekosystemtjänstfunktion skulle vara en tillgång för kommunerna.
- En vägledning för kommuner i hur de kan arbeta med restaurering, eller skapande av våtmarksmiljöer i detaljplanering skulle vara användbart. Hur kan de t ex göras rekreativa och en naturlig del av stadsstrukturen borde illustreras.

Jordbrukslandskapet

- Fler ytor bör nämnas än väg- och järnvägskanter, som förslag till var åtgärder kan tillämpas. Täby kommun jobbar till exempel med att gynna odlingslandskapets arter i kraftledningsgator. Exempel som golfbanor, flygplatser (Arlanda, med stora förekomster av fältgentiana), gröna tak, kraftledningsgator och i viss mån anpassningar i parkmiljöer borde nämnas.
- Åtgärdsförslag för att stärka ängs- och betesmarksarter är nyanläggning av ängsmarker för att skapa mer sammanhängande

spridningslänkar, med riktlinjer för arbete med insåning av ängs- och betesmarksarter i marker där värden gått förlorade.

Skogsmark och trädklädda marker

- Mycket bra att Länsstyrelsen kommer prioritera ekmiljöer då det finns sammanhängande länkar från nationalstadsparken och utåt i kilarna vars konnektivitet behöver säkras och stärkas.
- Bra att Länsstyrelsen satsar på tallmiljöer då dessa är en prioriterad biotop för länet och efterträdare till de gamla bestånden behöver säkras. 26.4.5, hur kan kommuner stötta arbetet med att bygga upp ett kunskapsunderlag om gammal solbelyst tall i närmiljön? Det finns underlag i kommunerna för skyddsvärda tallar och för tallnätverk. Kommunerna skulle kunna skicka in befintliga analyser och rapporter till Länsstyrelsen.
- En viktig punkt är kommunernas arbete med skogsskötsel för de skogar de äger. Att ha en skogsbruksplan med olika mål för bestånden ger möjlighet att skapa varierande områden och gynna en biologisk mångfald inte bara i skyddade områden.
- Många alsumpskogar växer igen med gran, skogsbryn och åkerholmar med ekar, beskuggas och växer igen, tallskogarna konkurreras ut av all granföryngring och artrika lövskogar växer igen med gran. För att upprätthålla dessa hotade och artrika skogsmiljöer som är knutna till ek, tall eller al behöver skötselåtgärder genomföras. Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen skulle gemensamt kunna utforma kortfattade skötselblad till kommunerna, som beskriver dessa skogsmiljöer och vilken typ av skötsel de kräver. Dessa skötselblad för artrika skogsmiljöer kan distribueras till kommunernas skogs- och naturvårdsförvaltare i länet.
- I skogslandskapet finns ett nät av alsumpskogar, ekmiljöer, lövskogar och tallskogar. För att få en överblick över spridningssambanden kan Länsstyrelsen ge vägledning till kommunerna och peka ut geografiskt vilka områden som behöver förstärkas med skötselåtgärder, för att öka spridningssambanden i landskapet för/inom den speciella naturtypen. På så sätt kan kommunernas skogs- och naturvårdsförvaltare satsa resurserna på bästa sätt.

- Död ved är en bristvara i den brukade skogen. För att möjliggöra spridningen för de arter som kräver olika former av död ved, bör mängden av död ved öka, (liggande, och stående död ved av olika sorters träd i olika nedbrytningsstadier). En åtgärd skulle kunna vara att ta fram ett faktablad om död ved och dess betydelse för artrikedomen, med tydliga instruktioner om vad som ska prioriteras när död ved skapas eller hur veddepåer ska anläggas. Genom att ta fram konkreta åtgärdsförslag, finns större möjligheter för kommuner och privata skogsägare att genomföra åtgärder på bästa sätt för att få artrika skogsmiljöer även i framtiden.
- Förslag till åtgärder i handlingsplanen;
  - Ta fram kortfattade skötsel faktablad för respektive skogs-/naturtyp
  - Ta fram faktablad om död ved och dess betydelse för artrikedomen.
  - Länsstyrelsen pekar geografiskt ut kommunernas mest skötselkrävande skogs-naturtyper, som kräver skötselåtgärder – för att förstärka spridningssambanden över hela länet
  - Länsstyrelsen & Skogsstyrelsen bjuder in till seminarier som handlar om: ”Skötsel av artrika skogsmiljöer” (Inbjudna: kommunernas skogs- och naturvårdsförvaltare, ekologer och privata skogsägare)

Klimatanpassning

- Länsstyrelsens arbete med att ta fram vägledning om olika grönstrukturers inverkan på klimatförändringar ska bli mycket intressant att följa. I översiktsplanen blir de ekosystemtjänster som är kopplad till klimatanpassning (mot framtida översvämningar, värmeöar, ras, skred och erosion) extra viktiga att identifiera på kommunnivå och hantera i framtida planering.
- Sammanhängande större stadsskogar har en större kylande effekt på sin omgivning, än samma areal grönstruktur som inte är sammanhängande. I vägledningmaterialet är det bra om sådana effekter lyfts och tydliggörs, t ex hur ytor/storleken på grönstrukturen, en damm, en skog, träddrå eller träd, samt vilken art/typ som ska användas för att uppnå en viss funktion.

Friluftsliv och tillgång till natur

- Vi kan Alla åtgärder återfinns inte i sammanställningen tabell 28.3.
- Friluftsperspektivet bör finnas med redan i kommunernas översiktsplanering, det räcker inte att lita på att det kommer med vid detaljplaneläggning.
- Behovet av nya, både kommunala och regionala cykelleder i skog/natur är stort. Behovet finns redan idag för att undvika konflikter och slitage på sträckor som kan vara extra känsliga.
- Åtgärder för att minska konflikter i friluftsområden nämns inte men behövs och kommer att behövas, t ex med skyltning på leder där olika aktiviteter ska samsas, såsom ridning och löpning/vandring eller ridning och cykel.
- Det finns ett behov av konkret vägledning kring hur friluftsmålen kan/bör tillgodoses i kommunal planering inom regionen. Vilka tillgångsmått är viktigast och vilken typ av anläggningar/naturområden ger störst samhällsnytta? Vilka delar av friluftslivet ska ses som allmänintresse och vilka delar representerar istället ett särintresse?
- För grupper som inte är vana att röra sig i naturen, krävs speciella åtgärder, som att locka ut stillasittande barn och ungdomar med mer organiserade aktiviteter, såsom t ex låghöjds- och höghöjdsbanor, eller utegym av olika slag för både enskild och organiserad träning. Behovet finns av att planera in platser där olika friluftskraftörer, både kommersiella och föreningsbaserade, kan organisera aktiviteter.
- Åtgärder behövs för att förenkla för motion och naturvistelse, t ex planera för urbana löpspår/gröna spår som leder ut i natur direkt från bostaden.
- Hur vi kommunicerar våra friluftaktiviteter har stor betydelse för hur dessa kommer att användas i framtiden. Kommunikationsåtgärder på kommunal- och regionalnivå bör prioriteras. Här kan samarbeten med skolor och föreningar locka fler ut i naturen.

- Det är viktigt att intressekonflikter mellan olika friluftsentressen samt mellan friluftsliv och naturvård hanteras på ett konstruktivt sätt.

Samordning, samverkan, kunskapshöjning och vägledning

- Länsstyrelsen skulle kunna tydligare ange sin syn på mellankommunal grönkilssamverkan.
- Mycket intressant idé om en gemensam databas för kommunala naturinventeringar. Flera kommuner har ekodatabaser som skulle kunna sammanställas.
- Konnektivitetsanalyser som sträcker sig över kommunala gränser skulle innebära en fördel jämfört med dagens praxis.

Övrigt

- Det är positivt att Länsstyrelsen pekar ut särskilt prioriterade naturmiljöer som solbelyst gammal tall och ek. Däremot saknas betes- och ängsmarker.
- Figur 23: hittar inte det rödmarkerade området i söder.
- Sid 244- länkarna hänvisar inte till någon rapport.

Regional Handlingsplan för grön ifrastruktur i Stockholms län innehåller generellt många bra förslag. Täby kommun anser att nyttan är mycket stor avseende gemensamma underlag samt samverkansmöjligheter.